

Böjt 1. vasárnapja (Invocavit)

► Zsid 4,14–16

A „szimpatikus” Főpap

A vasárnap

A húsvét előtti negyvenedik nappal, hamvazó-szerdán kezdetét veszi a böjti időszak. A böjti vasárnapok azonban nem böjti napok, hiszen minden vasárnapon Jézus feltámadását ünnepeljük. Az ógyház idejében ez különösen fontos időszak volt, mert ekkor készültek a katekumenek a keresztség felvételére, a Krisztusban kapott új életre. Ennek fényében érdemes értelmeznünk a böjtöt: nem csupán az önvizsgálatnak és a bűnbánatnak van itt az ideje, hanem az új életre való felkészülés jegyében végzett böjtről van szó.

„Az ebbe az időszakba eső vasárnapok szándékosan nem Krisztus szenvedéséről, nem a passióról szólnak, hanem Krisztus Urunk győzelmese harcát mutatják meg az ördöggel és sötét birodalmával. [...] Igen jó tájékozódást ad a nagyböjti szent idő felhasználására az egyháznak az a közel 1500 éves gyakorlata, hogy Mózes könyveinek folytatólagos olvasása mellett az Újtestamentumból a Zsidókhoz írt levelet olvassa mindennapi istentiszteletein, hogy meglássuk egyetlen Főpapunkat, értünk vívott harcát, önmagát értünk áldozó szent áldozatát!” (JÁNOSSY 2008, 25. o.)

A vasárnap témája a kísértés, amely az emberi létünk velejárója. Amiben mi elbuktunk, elbukunk, abban Jézus győzött, így lesz a nap témája: „A sátán legyőzője”.

A böjttel kapcsolatban érdemes a gyülekezeteink felé tisztáznunk azt, hogy mi, keresztyének nem „egészségmegőrző tisztítókurát” tartunk (bár nem mellékes a böjt egészségtani hatása sem), hanem szellemi-lelki alapon döntünk úgy, hogy böjtöt tartunk. A böjt célja nem egyes ételek megvonása, hanem hogy az elvett-meg-

vont (étel, tárgy, szokás stb.) helyébe kerüljön az Istennek szentelt idő megélése, a vele való kapcsolatunk szorosabbá fűzése.

Amit a textusról tudni kell

A Zsidókhoz írt levél az egyik legtitokzatosabb, hiszen nem ismert sem a szerzője, sem a címzettje, de a keletkezési körülményekben sincs tisztátlás. Annyi bizonyos, hogy a páli teológiát ismerő, alapos műveltséggel és még alaposabb őszövétségi bibliaismerettel rendelkező szerzőnek tulajdonítható az írás, amelyről azt tartják, hogy inkább prédikáció, mint levél.

„A Zsidókhoz írt levél a belső, hitbéli elesettségtől, lepusztulástól akarja megóvni őket. [...] nemcsak az egymás iránti szeretetben és a jó cselekvésében tanúsított nagyobb buzgóságra van szüksége ennek a fásult, kilúgozott keresztyénségnek, hanem hogy egyáltalán »ne hagyja ott a saját gyülekezetét, amiként ez némelyek szokása, hanem bátorítsa egyik a másikat, annál is inkább, ahogy látjátok ama napot elközeledni«” – írja CSERHÁTI (2012, 191. o.).

A levélből az is kiderül, hogy a második generációs tanítványi kör a címzett, akik már elfáradtak, kiüresedtek. Az ismeretlen apostol a feltehetően zsidó származású testvérek számára ad bátorítást, mégpedig azzal, hogy az Őszövétség igéit új kontextusba helyezve mutatja be Jézust mint Főpapot, de nem a mózesi törvények, hanem Melkisédek rendje szerint.

A levél érdemi része, Jézus főpapi tisztségében való bemutatása és kifejtése épp a textusunkal veszi kezdetét.

Néhány fontosabb kifejezés exegézise

συνπαθεω: a magyar szóhasználaton túl sokkal mélyebb az eredeti szó jelentése, mert szó szerint azt jelenti: 'együtt szenved', 'együtt érez valakivel', 'részvétellel van iránta'. „Krisztus »beleéli magát« nyomorúságainkba, és ezeket a szó legszorosabb értelmében »velünk együtt éli át«.” (VARGA 1992, 893. o.)

εὐκαιρον βοήθειαν: Ez a szókapcsolat a megfelelő időben érkező segítség kifejezése (VARGA 1992, 151. o.). Érdekesség, hogy a segítség szava a kiáltás szavából származik – ez is egy kapcsolódópont a vasárnap introitusához.

A perikópa megértése

A zsidóságban a főpapnak, aki Lévi törzséből származott, elsődleges feladata a közbenjárás szolgálata volt. „Tisztéből fakadóan ő mutatta be a népért a nagy engesztelő áldozatot (3Móz 16,23), amelynek során évente egyszer bemehetett a kárpit mögé, a szentek szentjébe. Vítás ügyekben ő kérdezte meg Istent az éfód, valamint az úrim és tummím segítségével (2Móz 28,30; Péld 16,33; 4Móz 27,21; 1Sám 14,31), s így őt illette a legfelsőbb döntés joga minden vallási kérdésben. Ő a közbenjáró Isten és ember között, amint a Zsid 5,1 összefoglalja szerepét.” (Keresztény bibliai lexikon)

Vagyis a főpap köti össze az embereket Istennel. Jézus a mi tökéletes Főpapunk, aki az egyetlen utunk az Atyához (Jn 14,6).

Az Ószövetség főpapjai Lévi nyomán mind bűnösök voltak, ezért saját maguk miatt is áldozatot kellett bemutatniuk. Ám Jézus mint Főpap teljesen bűntelen. Ő az egyetlen ember, aki bűn nélkül való, ezért az általa hozott áldozat tökéletes.

Mai vasárnapunk összefüggéseiben Jézus személye és áldozata azért érdekes, mert földi élete során teljesen azonosult velünk. Mindenben ki-

sértést szenvedett, kivéve a bűnt. Vagyis Jézus teljes mértékben tisztában van azzal, hogy mi milyen kísértések között vagyunk. Sajnos mi nagyon ritkán tudunk ellenállni a kísértéseinknek. Jézusnak sikerült. Jézusnak ez a győzelme az erőforrásunk.

Jézus együttérez velünk, kísértéseinkben küszködő népével. Jézus együttérzéséről és alapvetően Isten érzéseiről (például Jn 11-ben Jézus könnyei) nem igazán szoktunk beszélni (lásd MAGASSY 1997). Lehet, hogy épp ez az egyik olyan tulajdonságunk, amely összekapcsol minket Teremtőnkkel: az érzés, illetve az együttérzés képessége.

A böjttel kapcsolatban érdemes azt is végiggondolni, hogy arra soha ne mint érdemszerző cselekedetre gondoljunk. A böjtölés fontos része a hitünk gyakorlásának. Jézus a Hegyi beszédben azt mondja: „Amikor böjtöltök...”, vagyis a böjt is hozzátartozik a kegyességünkhöz.

Emberi kapcsolataink jellemzője az „adok-kapok” viszony. A böjtre viszont másként kell gondolnunk. Nem jelent(het) érdemet, hivatkozási alapot, hanem egy eszköz arra, hogy az Istennel való kapcsolatunkat tudjuk javítani, fokozni, elmélyíteni. A mai fogyasztói társadalomban érdemes lehet erre is kitérni.

Ahogy a vasárnap karaktere kapcsán említettem a keresztségre való készülést, az idei böjti időszak egyik feladata lehet, hogy életújításra készüljünk. Számoljunk le az olcsó kegyelemmel, hogy újra és újra „visszaesőkke” válunk. Számoljunk le azokkal a bűneinkkel, amelyekhez annak ellenére is képesek vagyunk ragaszkodni, hogy ismerjük és tudjuk, Jézus mekkora árat fizetett értük a keresztfán kinszenvedésével és halálával. Hol van a mai evangélikusokban, a mai keresztyényekben a krisztusi új élet? Hol van a mindent felülmúló, csordultig megmutató öröm és boldogság? Mi az, amit mutatunk kifelé? És mi lehet az életünkben vonzó a kívülállók számára?

Igehirdetési vázlat

Ami az igehirdetést illeti, Jézust kell hirdetnünk, és nem a bűntöt. A vázlatomban iránymutatónak tartom MAGASSY Sándor (1997) vázlatát.

Olyan Főpapunk van,

1. ...aki áthatolt az egeken, lehajolt hozzám, hogy aztán engem megváltva, számomra is utat készítsen az Istenhez (kenózis és inkarnáció). A bűnt az önvizsgálat, a lelki küzdelmek, a belső harcok időszak. Ebben a küzdelmes időben nem vagyunk egyedül, mert Jézus áthatolt az egeken. Ő lett a mi személyes közbenjárónk, aki értünk esedezik az Atyánál.

2. ...aki együttérző. Jézus ismer a legjobban, ő ismeri a küzdelmeimet, a bűneimet, a gyengeségeimet, a betegségeimet. Tudja, mi nálam a leggyengébb láncszem. Jézus tudja, mit jelent a kísértések kereszttüzében lenni. Jézus tudja, mit jelent a szenvedés, hiszen ő szenvedett, ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen. Jézus mint Isten szenvedése a titok, ami szíven üt minket.

3. ...akinek a trónusához járulhatok bizalommal. A bűnt lehetőséget nyit arra a kérdésre, hogy mit tehetek: a hitemért, az üdvösségemért, az istenkapcsolatomért. A 16. vers az egyetlen és üdvös lehetőségre irányítja a tekintetünket: bizalommal járulhatunk a kegyelem trónusához. Csak Jézus trónjánál lelhetünk irgalomra és kegyelemre. Vagyis amikor a bűnti önvizsgálatomban eljutok odáig, hogy szembesülök a gyengeségemmel, a hitem meglanyjulásával, akkor kiálthatok segítségért, akkor kérhetek kegyelmet az együttérző Főpaptól, Jézus Krisztustól.

A perikópa utolsó verse egy érdekes szakasszal zárul: „...amikor segítségre van szükségünk.” Bűnti-önvizsgálati időszakunk egyik fontos kérdése: Van-e szükségem segítségre? Szükségem van-e arra, hogy kiáltsak – Isten felé? A „mit tehetek?” kérdéseinkre adott egyik válasz: kiálthatok Istenhez, mert segítségre szorulok.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Mt 4,1–11 Jézus megkísértéséről és diadalmas megállásáról szól; az ószövetségi ígékben, 1Móz 3,1–13-ban pedig az ősszüleink bukásáról hallhatjuk Isten ígését.

Imádság

Istenem, aki szeretet vagy, tisztíts meg engem Jézus vérével minden tisztátalanságtól, amely téled elválaszt engem, és azután költözzél szívembe, hódíts el magamtól, és szabadíts meg mindentől, ami alkalmatlanná tesz a szolgálatra, hogy hitben, szeretetben és türelemben mindig neked hódoljak, és örökké tied legyek, Jézus Krisztus, a te Fiad, a mi Urunk által. (Johann Arndt 1809, EÉ 710. o.)

Illusztrációk

Amíg Luther a wormszi birodalmi gyűlést követően Wartburg várában tartózkodott, Wittenbergben „folytatódott” a megújulás, de az sajnos erőszakos cselekményekbe, zavargásokba torkolt. Amikor Luther megtudta, mi történik, felhagyott száműzetésével, visszatért Wittenbergbe 1522. március 8-án, ami épp bűnt első vasárnapjára, Invocavit vasárnapjára esett. Luther felment a szószékre, és prédikált nyolc napon keresztül. Isten ígésének hirdetésére a nép lecsillapodott, visszaállt a rend és a béke.

Ez a történet ékes illusztrációja annak, hogy Isten ígéje élő és ható, amiként Krisztus Urunk is az Isten ígésével mint egyetlen használható fegyverrel szállt szembe a kísértő támadásaival. Számunkra ez egyben példa és figyelmeztetés is: nagyon alapos bibliaismeretre van szükségünk, hogy megállhassunk a kísértéseink között.

Nagyon sok evangélikus templom oltárképén a Gecsemáné-kerti jelenet látható: az imádkozó,

a kísértésekkel küzdő (nagyon emberi) Jézus. Talán ebben látták eleink a kapcsolódási pontot saját maguk és az Úr Jézus között.

Új szolgálati helyemre kerülésemtől egy gyülekezeti tag beszélgetett velem, majd együtt imádkoztunk. Az ő imádságában érintett meg először ez az íge: „bizalommal járulhatunk a kegyelem trónusához”, és mélyen a szívembe égett nekem, a zöldfülű, megtérés előtti segédlelkésznek. Jézus trónusa a kegyelem trónusa, ahová még én is bizalommal járulhatok. Egyben azt is megtudhatam, hogy értem is imádkoznak.

VERS

Reményik Sándor: *Valaki értem imádkozott*

Mikor a bűntől meggyötörten
A lelkem terheket hordozott
Egyszer csak könnyebb lett a lelkem
Valaki értem imádkozott.

Valaki értem imádkozott,
Talán apám, anyám régen?
Talán más is, aki szeret.
Jó barátom vagy testvérem?

Én nem tudom, de áldom Istent,
Ki nekem megváltást hozott,

És azt, aki értem csak
Egyszer is imádkozott.

GONDOLAT

Fölfedeztem, hogy amint lehetőségünk nyílik engedni a kísértésnek, nyomban engedünk. Minden emberi lény kész rosszat cselekedni, csak a körülményektől függ, hogy valóban meg is teszi-e.

Paulo Coelho (1947–) brazil író

Felhasznált irodalom

CSERHÁTI Sándor 2012. *Az Újszövetség teológiája*. Luther Kiadó, Budapest.

HEUSSI, Karl 2000. *Az egyháztörténet kézikönyve*. Osiris Kiadó – Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest.

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. Fraternitas Magyarországi Evangélikus Lelkészek Községe, Veszprém.

Keresztény bibliai lexikon. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/f-C9C6F/fopap-C9CF5/>. (Megtekintés: 2025. november 24.)

MAGASSY Sándor 1997. *Óegyházi perikópák*. 1. köt. Szerzői kiadás, Budapest.

PECSUK Ottó (szerk.) 2016. *Bibliaismereti kézikönyv*. Kálvin Kiadó, Budapest.

SZARKA Éva 2012. Böjt 1. vasárnapja (Invocavit). *Lelkipásztor*, 87. évf. 2–3. szám, 94–97. o.

VARGA Zsigmond 1992. *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest.

■ SZEBIK KÁROLY